

حکم آستانه شیخ ابواسحاق کازرونی (۸۲۶ ق)

عمادالدین شیخ الحکامی

طومار مورخ ۸۲۶ هجری قمری، یکی از دو سند کهن و اصیل موجود در گنجینه اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. است. ۱. صادر کننده این حکم، جمال‌الدین محمدبن عبدالصمدبن عبدالکریم مرشدی، خلیفه وقت آستانه شیخ مرشدالدین ابواسحاق ابراهیم بن شهریار کازرونی است. این سند در واقع حکم انتصاب و معرفی شخصی به نام شیخ سعدالدین ابوسعید به عنوان قائم مقام خلیفه برای گردآوری نذورات و عزل و نصب پرچمداران و خانقاه‌داران شیخ کازرونی است.

خط سند، شکسته‌تعلیق است. سه مهر متفاوت به خط کوفی بنایی بر سند دیده می‌شود. مهر هشت گوش سه بار در محل اتصال پاره‌های سند (سرپند) زده شده است. بخشی از بالای این طومار افتادگی دارد و اندازه بخش موجود ۱۸۵ در ۲۴ س.م، و اندازه حاشیه سمت راست سند، ۱۱/۵ س.م است.

تصویر و قرائت اولیه سند، نخستین بار در سال ۱۳۵۸، توسط استاد ایرج افشار در مجله *آینه* (ش ۱، سال ۵) منتشر گردید و از خط شناسان و صاحب‌نظران برای قرائت متن یاری خواسته شد. سپس در سال ۱۳۵۹ ش، متن و تصویر سند با قرائت اساتید ارجمند شادروان عباس زریاب خویی، حسن عاطفی و سیدحسین مدرسی طباطبایی، در بخش پیوست‌های کتاب *فردوس المرشدیه فی اسرار الصمدیه*، سیرتنامه شیخ ابواسحاق (تهران، انجمن آثار ملی، ۱۳۵۹ ش) منتشر شد. اما قرائت متن همچنان ناتمام بود. تصویر رنگی این طومار یک بار نیز در سال ۱۳۸۱، بدون قرائت متن، با عنوان "صورت درآمد بخشی از موقوفات بقعه شیخ ابواسحاق کازرونی" در شش صفحه منتشر گردیده است. ۲.

۱. سند دیگر، بخشی از یک فرمان ایلخانی، مورخ ۷۲۶ قمری، و متعلق به خطه فارس است. ر.ک: "بررسی یک پاره سند ایلخانی"، نامه بهارستان، زمستان ۱۳۸۳، دفتر ۹ و ۱۰، صص ۱۱۱-۱۱۸.
۲. شهرستانی، حسن، *جلوه‌های هنر ایرانی در اسناد ملی*، تهران، سازمان اسناد ملی، ۱۳۸۱.

بسیار خرسندیم موجبات انتشار این سند ارزشمند ملی و افتخار سرزمین فارس به مناسبت روز اسناد ملی، نوزدهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶، در شکل و اندازه اصلی فراهم آمد. انتشار مجدد سند، بهانه بازنگری و بازخوانی دوباره این سند و تکمیل بخش‌های خوانده نشده آن گردید. ۳.

متن سند ۴

۱/ وصفش اندر قلم نمی‌آید سر +++ — اندرین آستان نمی‌گنجد

قَطْبُ دایرة الولاية على الاطلاق، مختار الحضرة الملك الخلاق، ۲/ مرشد الحق و الشريعة و الحقيقة و الطريقة و التقوی و الذین، شیخ ابواسحاق ۳/ ابراهیم بن شهریار: قدس الله روحه و والی فتوحه و عز مشایخه و محبیه و سایر مریدیه اجمعین.

۴/ سلاطین جهان و خواقین زمان، ملوک دولت‌یار و امرای نامدار و وزرا و اکابر عدل‌شعار - لازالت الدنيا معمورة بميامن ۵/ جودهم و فضلهم و عدلهم و احسانهم - و سادات عظام و قضاة اسلام و علما و مشایخ انام و صدور و اکابر و صواحب ۶/ ایام - اعلی الله شأنهم و عظم قدرهم - و جمهور مریدان و معتقدان علیاحضرة مقدسه - ادام الله برکاتهم و حسنت خاتمتهم بقبول ۷/ دعواتهم ... الاوراد و الاذکار و الختمات! در علیاحضرت مقدسه منوره مخدومیة حقیقیة اعظمیه ۸/ مرشدیه - عمت فی العالمین میامن برکاتهما - گفته می‌آید، مخصوص شده، معلوم فرمایند که عالی جناب تقوی ایاب فضایل مآب، شیخ و شیخ زاده ... ۹/ به استحقاق، احسب و انسب مشایخ و اکابر و افاضل علی الاطلاق، ۱۰/ سعدالملة و الدین ابوسعید - اسعده الله تعالی فی الدارین و اعلی قدره - از میان اقران ممتاز است؛ و انواع کمالات ۱۱/ دارد؛ و بیشتر اوقات به خدمت فقرا و مساکین و ابناءالسبیل مشغول است. و بحمدالله خوانق آن جناب به نوعی معمور داشته ۱۲/ کی از شرح مستغنی؛ و قائم مقامی خلفای آن حضرت، من حیث الارث و الاکتساب، بدان جناب رسیده. مأمول و مسئول آن است که در تمشیت و تقویت ۱۳/ و اعزاز و اکرام آن جناب خیرمآب، هیچ دقیقه مهممل نگذارند. و هر نذری و توسلی که به حضرت مقدسه فرموده باشند، تسلیم مریدان و ملازمان ۱۴/ آن جناب تقوی مآب کنند. و طایفة علمداران و اصحاب خوانق به عزل آن جناب معزول و به نصب

۳. شرح و تفصیل این سند شبه دیوانی، و جایگاه آن در طبقه‌بندی اسناد، در قالب مقاله‌ای جداگانه منتشر خواهد گردید.
۴. کلماتی که خط زیر دارد، برای نخستین بار خوانده شده و یا اصلاح شده خوانش پیشین است.

او منصوب دانسته، ۱۶/ به هرچه رجوع فرماید، ممد و معاون باشند «تاز عمر و بخت و دولت برخوردارند».

اصحاب خوانق ۱۷/ و خادمان و علمداران علیاحضرت مقدسه - احسن الله احوالهم - می‌باید کی کمر متابعت بر میان جان بسته، آنچه وظیفه معاضدت (۱۸/) ... باشد، به تقدیم رسانند. ۱۹/ و از سخن و صوابدید آن جناب تجاوز نمایند تا موجب نیکنامی گردد.

و الله ولی المغفرة و التصر و التوفیق. ۲۰/ و هو حسبنا و نعم الوکیل و صلی الله علی سیدنا محمد و آله اجمعین. و الحمد لله رب العالمین.

و کُتب هذا فی ۵ جمادی الاولى، ۲۱/ الخامس من جمادی الاولى لسنة ست و عشرين و ثمانمیه [۸۲۶].

۲۲/ ربّ اختم بالخیر و السعادة و الحسنى.

[مهر: (ولی الله فی الآفاق، الشيخ المرشد ابواسحاق)]

[حاشیه راست:]

خلیفة الحضرة المقدسة المنورة المطهرة المعززة المخدومیة الحقیقیة / المرشدیة، محمدبن عبدالصمدبن عبدالکریم الملقب بجمالالدین المرشدی، الداعی بالخیر لجمیع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین / و المسلمات، حامداً مصلياً مسلماً.

[مهر: (ولی الله فی الآفاق، الشيخ المرشد ابواسحاق)]

[مهر هشت گوش:] (الشیخ المرشد ابواسحاق ابراهیم بن شهریار الكازرونی)

[حاشیه نونویس به خط شکسته نستعلیق:]

در خدمت جمعی از دوستان در دولتخانه جناب فضایل مآب کمالات اکتساب قدسی انتساب شرایع و محامدآداب، اشرف الحاج، حاجی ملا محمدشیر الاسلام - زید فضله العالی - نهاری خوب صرف شد / و خیلی خوش گذشت. صحبت از کاغذ خان‌بالغ در میان آمد. سلاله السادات العظام آقا شاه کوچک این فرمان را آوردند و مدعی کاغذ خان‌الباق بودند.